

Бондаренко А. Ю., Назаренко О. В.

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОСОБИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Відповідно до Конвенції про права дитини та Конституції України кожна дитина має право на здобуття освіти. Виділяють чотири основні характеристики права на освіту: наявність, доступність, сприйнятливість та адаптованість. Доступність означає, що держава зобов'язана забезпечити рівний доступ до освіти для всіх, незалежно від статі, віку, стану здоров'я тощо. Сприйнятливість освіти уналежнює право обирати вид і тип освітнього закладу. Адаптованість освіти означає, що система державної освіти повинна брати до уваги інтереси й можливості дитини [9].

Психолого-педагогічний супровід особи з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання в системі освіти визначається як пріоритетний напрям у діяльності представників освітнього процесу.

Пандемія внесла корективи в психолого-педагогічний супровід здобувачів освіти з особливими потребами і виступила як процес їх соціального «заморожування».

Актуальною проблемою в роботі з особами, які мають особливості психофізичного розвитку, є організація їх навчання та виховання в освітніх закладах. Рішення цієї проблеми можливе за спільної роботи батьків, адміністрації закладу, педагогів, психолога, дефектолога, логопеда, соціального педагога, медика та інших фахівців за потреби.

Складниками психолого-педагогічного супроводу є:

- архітектурна безбар'єрність освітнього середовища (універсальний дизайн);
- доступність освітніх послуг;
- забезпеченість потрібними спеціальними засобами корекції психофізичного розвитку;
- надання психологічної та педагогічної допомоги здобувачам освіти з особливими освітніми потребами під час освітнього процесу;
- розроблення індивідуальної траєкторії розвитку з урахуванням потреб і можливостей учасника освітнього процесу;
- створення сприятливих умов для соціалізації та самореалізації;
- професійна орієнтація та здобуття якісної професійної освіти.

Метою психолого-педагогічного супроводу здобувача освіти з особливостями розвитку в освітньому закладі є формування позитивного ставлення до навчання, сприяння розвитку його індивідуальних рис для інтеграції в суспільство, підготовки до вибору та оволодіння певною професією, корекція порушень фізичного та психічного розвитку.

Психолого-педагогічний супровід здобувачів дошкільної та загальної середньої освіти під час інклюзивного навчання здійснюють також фахівці

інклюзивно-ресурсних центрів у разі неможливості отримання таких послуг за місцем навчання.

У зв'язку з пандемією світ узагалі та особи з особливостями розвитку зокрема опинилися в нових реаліях. Ситуація з COVID-19 показала неготовність команди психолого-педагогічного супроводу до забезпечення системної психолого-педагогічної допомоги здобувачам освіти з особливостями розвитку дистанційно.

Організація психолого-педагогічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами за дистанційною формою має особливості.

По-перше, відсутність якісного інтернет-зв'язку на більшій території України, але якщо він і явний, то через низьку швидкість працювати в онлайн-режимі просто неможливо.

По-друге, потрібно мати необхідні технічні засоби. Сьогодні, на жаль, такі засоби мають ще не всі сім'ї, які виховують дітей з особливостями розвитку.

По-третє, потрібно мати певні навички роботи за допомогою Skype, ZOOM, мати електронну адресу.

По-четверте, низька комп'ютерна грамотність батьків та осіб, що їх замінюють.

По-п'яте, дітям дошкільного віку, початкової та середньої ланки складно самоорганізуватися для щоденних самостійних занять. Потрібна обов'язкова присутність дорослого.

По-шосте, відсутність якісних і простих у користуванні українськомовних платформ для навчання осіб з особливостями розвитку.

Незважаючи на багато труднощів, члени команди психолого-педагогічного супроводу дистанційно можуть здійснювати консультування батьків та осіб, що їх замінюють; надавати методичну допомогу педагогічним працівникам, здійснювати інформаційно-просвітницьку діяльність через соціальні мережі; аналізувати динаміку розвитку, вивчати сильні сторони та позитивні зміни здобувача освіти з особливостями розвитку.

Складовою частиною психолого-педагогічного супроводу є корекційно-розвивальна робота. Вона є потрібною умовою для запобігання можливих ускладнень розвитку та умовою ефективного освітнього впливу. Засвоєння навчального матеріалу – основа корекційно-розвивальної роботи.

Корекційно-розвивальна робота впливає на первинні психічні функції, які залежать від органічного ураження, та інші складники розвитку дитини. Це передбачає засвоєння дитиною інтелектуального й практичного компонентів діяльності з урахуванням змістової, організаційно-процесуальної та мотиваційної складових; формування розумових дій і мовлення, потрібних для розуміння та вербалізації власної діяльності.

Корекційно-розвивальний вплив спрямовують на коригування та розвиток усіх складових частин дефекту, а саме: пізнавальної, емоційно-вольової, особистісної сфер, мовлення, навчально-практичної діяльності.

Корекційно-розвивальну роботу в закладах загальної середньої освіти проводять як корекційно-розвивальні заняття за напрямками відповідно до індивідуальних особливостей учня. До них належать: «Ритміка, «Розвиток мовлення», «Лікувальна фізкультура», «Соціально-побутове орієнтування», «Корекція розвитку», «Орієнтування у просторі», «Розвиток слухового, зорового, тактильного сприймання мовлення та формування мови», «Корекція зору», «Корекція та розвиток психофізичних функцій», «Логоритміка» тощо [5].

Запровадження карантину призвело до припинення корекційної роботи на базі освітніх закладів та в інклюзивно-ресурсних центрах (ІРЦ), що спричинило переривання процесу системності в роботі та «відкинуло» частину здобувачів освіти з особливими освітніми потребами назад у розвитку та в набутті певних навичок.

Починаючи з 1 червня 2020 року, роботу ІРЦ було відновлено через послаблення протиепідемічних заходів відповідно до постанови КМУ від 20.05.2020 № 392. За умови сприятливої епідеміологічної ситуації (установлення «зеленого», «жовтого» та «помаранчевого» рівнів епідемічної небезпеки в конкретному регіоні) ІРЦ продовжують надавати послуги в звичайному режимі, дотримуючись протиепідеміологічних заходів [3].

Серед заходів провітрювання приміщення, обмеження одночасного руху відвідувачів центром, температурний скринінг працівників та відвідувачів, утум, безконтактними термометрами були забезпечені одиниці центрів. А також користування медичними масками, захисними екранами, одноразовими рукавичками, використання санітайзерів для обробки рук та поверхонь столів, матеріалів (придбання за рахунок засновника, благодійників та особисто працівниками центрів, постійна нестача їх).

В умовах пандемії інклюзивно-ресурсні центри вимушені були відмовитися від групових занять, а проводити лише індивідуальні. Це призвело до зменшення кількості дітей на корекційних заняттях. Частина батьків, перебуваючи в стані страху за здоров'я своєї дитини, почали приводити дітей на корекційні заняття через три місяці після відновлення роботи ІРЦ, а деякі й до цього часу не повернулися до занять.

Через карантинні обмеження інклюзивно-ресурсні центри припинили проводити психолого-педагогічне обстеження дітей. Після відновлення роботи першочергово комплексну оцінку здійснювали дітям, які у 2020/2021 навчальному році йшли до 1 класу. Така процедура викликала невдоволення в батьків тих дітей, які не мали такого пріоритету, і були змушені чекати своєї черги, бо відбулося зміна графіка обстеження.

Дотримання соціальної та фізичної дистанції між фахівцем та обстежуваною особою призвело до скорочення тактильних і близькодистанційних практик спілкування, бо вони викликали страх і недовіру. Уникнення близького контакту фахівців ІРЦ та дитини, за потреби – батьки дитини можуть допомагати в організації обстеження (виконуючи вказівки фахівців інклюзивно-

ресурсного центру, подавати потрібні для оцінки матеріали дитині для уникнення близького контакту фахівців та обстежуваного) [3].

Тож пандемія внесла корективи не лише у свідомість більшості людей, а й здійснила переоцінку певних моментів життя. Вона змусила фахівців інклюзивно-ресурсних центрів, членів команди психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами активізуватися та переглянути плани роботи, методи та засоби супроводу дітей. Здобувачі освіти, у яких процес психолого-педагогічного супроводу був перерваний через COVID-19, зробили крок назад у своєму розвитку.

Література

1. Дегтяр Г. В. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивній освіті. *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 1 (49). С. 250–255. URL: <https://u.to/lbh8Gg>.
2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2014. № 2. С. 7–18. URL: <https://u.to/pLt8Gg>.
3. Лист Міністерства освіти та науки України «Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти в 2020/2021 н. р.» № 1/9-495 від 31 серпня 2020 р. URL: <https://u.to/67x8Gg>.
4. Про організацію психологічного і соціального супроводу в умовах інклюзивного навчання: лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-529 від 26.07.2012. URL: <https://u.to/7r18Gg>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» № 872 від 15 серпня 2011 р. URL: <https://u.to/Cb98Gg>.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти» № 530 від 10 квітня 2019 р. URL: <https://u.to/ur98Gg>.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок організації інклюзивного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти» № 636 від 10 липня 2019 р. URL: <https://u.to/R8B8Gg>.
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти» № 635 від 10 липня 2019 р. URL: <https://u.to/28B8Gg>.